

Manželia zo Šale si v asi tri kilometre vzdialenej dedine Kráľová nad Váhom postavili dom krytý zemou.

//

Vidieť ho aj z cesty a svojím štýlom je neprehliadnuteľný. Dom stavia už štyri roky, od februára v ňom s manželkou Ritou a dvoma dcérami býva. Dom v Kráľovej nad Váhom je v skutočnosti pravdepodobne prvý dom na Slovensku chránený zemou. Chodia si ho pozerať domáci aj zahraniční architekti. Róbert Szabó je pôvodným povoláním logopéd, ale už roky má s manželkou účtovnícku firmu. Z kartónu vyrobil model, ako by mal asi dom vyzerieť. Klasický dvojpodlažný so šikmou strechou.

Zháňali sme pozemok a popritom stále rozmýšľali, že by sme chceli najradšej dom, s ktorým by sme nemali starosti. Aby sme niečo postavili, kým sme v produktívnom veku, a potom mali

pokoj. Obaja si ešte pred rokmi pamätali na dokument o švajčiarskom architektovi Petrovi Vetschovi, ktorý sa preslávil navrhovaním domov chránených zemou. Bol asi rok 2003 a začali sme s manželkou hľadať takéto stavby na internete. Do toho prišiel Tolkien s Pánom prsteňov a hobitmi bývajúcimi pod zemou. To nás definitívne presvedčilo, že dom chránený zemou chceme. Skúšali sme osloviť niektorých slovenských architektov, či by sa na to dali, ale asi sme nemali šťastie. Nepochodili sme, hľadanie trvalo približne dva roky, až nám známi z Maďarska odporučili tamojšieho architekta Zsolta Hegedúsa.

Ten ich povodil po niektorých maďarských domoch, išli aj do staršieho domu z roku 1978, postaveného vo svahu, čiže s veľkou časťou pod zemou. Šli si doň vyskúšať, ako sa pod zemou cíti. Bolo to úplne normálne, žiadna fóbia, žiadny problém, vôbec sme nemysleli na to, že sme pod zemou. Bol to svetlý, príjemný dom, spomínajú Szabóovci. V domoch pod zemou má človek často pocit väčšieho jasu ako v klasických, lebo svetlo do nich vchádza aj zhora cez svetlíky alebo tubusové svetlovody.

Kúpili si pozemok v Kráľovej nad Váhom a Zolt Hegedús pripravil projekt. Slovenská projektantka ho preložila a prekreslila na slovenské normy. Róbert Szabó si vzal vo firme polročné voľno a začal stavať svojpomocne so strýkom. Zo starých zrúcaných domov odkúpil za šesť nákladných áut tehál a začal pomaličky stavať. Ako dieťa z paneláku, to robil prvýkrát v živote. Vytváral klenbové stropy, ktoré udržia veľký tlak zeme.

Štyri roky som v zime robil vo firme, v lete zasa na stavbe. Zvnútra je dom už takmer dokončený, chýbajú len detaily. Na strechu nasypali asi osemdesiat centimetrov zeminy, z boku je hrúbka zeme od dvoch do štyroch metrov. Dohromady päťsto ton, ďalšie tony pribudnú v lete. Vo februári tohto roka sa rodina mohla nasťahovať. Do konca budúceho roka chcú dom dokončiť aj z vonkajšej strany, upraviť záhradu a zasadiť rastliny na strechu. Vedľa domu majú vykopanú dieru na biobazén. Nadšenie nás neprešlo ani po štyroch rokoch stavania, tvrdí majiteľka.

Aké sú pocity laika, ktorý vidí dom prvýkrát? Príjemné. Interiér je až prekvapujúco svetlý.

Kupolovité stropy majú výbornú akustiku. Chodby tam nie sú. Iba vstupná miestnosť, z ktorej sa priamo vchádza do jedálne, kuchyne. Odtiaľ sa dá vyjsť na južnú terasu. Za jedálňou je obývačka, ktorá slúži ako kinosála, ďalej je spálňa, kúpeľňa. Na poschodí je detská izba, jediná časť domu, ktorá nemá na streche zem.

Ako tieto domy fungujú

V modernej histórii ich v sedemdesiatych rokoch začali stavať najmä v USA. V súčasnosti sa počet domov chránených zemou na svete odhaduje na 30 tisíc. Okrem USA sa dajú nájsť v Kanade, v Nemecku, Rakúsku, Švédsku, Švajčiarsku, Maďarsku a najnovšie aj v Česku. Keď ich stavajú do svahu, časť z domu je v ňom zakopaná. Stavať sa dajú aj na rovine a po dokončení sa prihrnú zemou.

//

V Zlíne existuje eko sídlisko Jižní Chlum, zatiaľ je tam hotových päť domov a majú pribudnúť ďalšie. Výstavbu organizuje občianske združenie Zelené bydlení. Podľa nej zemina chráni v prvom rade proti teplotným extrémom. Už pod jej dvojmetrovou vrstvou je celoročne stabilná teplota približne 12 stupňov, takže v zime stačí kúriť omnoho menej, v lete, naopak, zem chladí. Niektoré podzemné domy potrebujú na kúrenie päťkrát menej energie než moderné nadzemné a desaťkrát menej energie ako domy, ktoré sa stavali ešte pred pätnástimi rokmi. Hlavné výhody je bezpečnosť domu, odolnosť proti požiarom, proti vetru a úspornosť. Podzemné domy sa dajú stavať aj vo svahovitých pozemkoch. Ich údržba je jednoduchšia, sú dokonale zvukovo izolované.

Domy chránené zemou majú aj nevýhody a týkajú sa najmä výstavby: Vyžadujú odbornú projektovú prípravu a vysoko kvalifikované stavebné práce v tom sa naozaj nesmie nič oklamať. Ďalšia nevýhoda je, že stavebník môže naraziť na konzervatívneho pracovníka stavebného

úradu a bude mať problém vybaviť povolenie. Sú rôzne štýly, niektoré domy stavajú ako jednoliate betónové skelety, iné sú z tehál.